

## Islámský finanční systém

Eva KOLCUNOVÁ\*

---

### Islamic Financial System

#### Abstract

*More than 150 financial institutions are estimated to offer their services in various forms of the Islamic financial system (IFS) in more than 50 countries in the world. The rate of growth of IFS exceeds 15 % p. a. Islam rejects a designated and guaranteed profit and a certain kind of the interest. The IFS follows sharia – an Islamic set of rules. Among the most used financial instruments and techniques in IFS ranks: profit margin or additional costs, leasing, profit sharing, co-partnership, sale contracts, non-interest-loan. Central banks in Islamic world began to appear in 50's and 60's in the 20<sup>th</sup> century. The petrol trade led to boom of commercial banks in 70's. Islamic capital markets as well as the banking sector are far from making full use of their potential and face barriers.*

**Key words:** *Islamic financial system rejects of the interest, financial instruments and techniques of IFS, Islamic capital markets*

**JEL Classification:** G15, G21, P43

---

### Úvod

V současnosti se o islámu často hovoří, bohužel, ve spojitosti s terorismem a válečnými konflikty. My, Středoevropané, vnímáme nezřídka islám, tj. jeho kulturu, náboženství, filosofii, styl života apod. jako něco exotického. Ale je třeba si uvědomit, že více než 57 zemí světa jsou islámské země (pro srovnání: Evropa čítá 44 států), vyznavačů islámu je více než 1,7 miliard, křesťanů jsou 2 miliardy a celkem nás na Zemi žije přes 6 miliard. Historie nás nejednou poučila, že se,

---

\* Dr. Ing. Eva KOLCUNOVÁ, Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, Sokolská 33, 701 00 Ostrava I, Česká republika; e-mail: Eva.Kolcunova@vsb.cz

Autorka vyjadřuje upřímné poděkování Ing. Ivě ZEMÁNKOVÉ (Ekonomická fakulta VŠB-TU Ostrava) za technickou pomoc při zpracování tohoto příspěvku. Poděkování patří i anonymním recenzentům za cenné připomínky.

mírně řečeno, despekt vůči „jinakosti“ nevyplácí. Čím více toho o svém bližním víme, tím lépe mu můžeme rozumět a předcházet konfliktům. Náš článek věnovaný finanční problematice budiž chápán jako příspěvek k poznávání zmíněné „jinakosti“.<sup>1</sup>

## 1. Základní rysy islámského finančnictví

Odhaduje se, že ve více než 50 zemích světa působí přes 150 finančních institucí, které své služby poskytují prostřednictvím té či oné formy *islámského finančního systému* (dále jen IFS). Dynamika rozvoje tohoto finančního systému je obdivuhodná a tempo jeho růstu překračuje v posledních letech 15 % ročně. Jestliže v roce 1985 činil obrát IFS pouhých 5 mld USD ročně, pak dnes je to dvacetinásobek. Zpočátku byla tato dynamika podmíněna přebytky běžného účtu islámských zemí vyvážejících ropu. Skutečnost, že progresivní vývojový trend pokračoval navzdory poklesu příjmů z ropy, však souvisí s dalšími faktory. Jede o rozsáhlé makroekonomické a strukturální reformy s dopadem na finanční systém, privatizaci, liberalizaci pohybu kapitálu, globalizaci kapitálových trhů, ale také hledání a posílení islámské identity. To všechno podnítilo expanzi islámského finančnictví.

Systém islámského financování se v muslimském světě používal již ve středověku v oblasti úvěrování a islámští obchodníci byli nepostradatelnými zprostředkovateli obchodních aktivit. Řadu koncepcí a technik islámského financování pak převzali do své praxe evropští finančníci a obchodníci od Baltického po Středozemní moře. Islámský finanční systém se zcela zákonitě opírá o Korán, jehož vznik spadá do 7. století. Nelze očekávat, že pravidla koránu, jimiž se řídily podstatně jednodušší ekonomické vztahy před 13 stoletími, budou odpovídat požadavkům současnosti. Současný islámský svět musí reagovat na liberalizační vývojové tendence jak v ekonomické, tak i sociální oblasti, a také na celosvětové politické změny. Upouští se tedy od ortodoxního výkladu Koránu a stále častěji se setkáváme s islamizací cizích právních norem a pravidel řízení ekonomických procesů.

Dále se filosofická východiska IFS opírají o vazbu výrobních faktorů a ekonomického chování subjektů a prvořadý důraz je kladen na etickou, morální, sociální a náboženskou dimenzi transakcí a ekonomických aktivit, zatímco jiné

<sup>1</sup> Islámské problematice se v České republice profesionálně věnuje Orientální ústav Akademie věd ČR. K dispozici je také časopis *Nový Orient*. V minulosti jsme se mohli dočíst o zmíněné problematice také na stránkách periodik *Nová mysl*, *Mezinárodní vztahy* nebo *Politická ekonomie*. Značnou pozornost odborné veřejnosti poutal dynamický vývoj v islámských zemích zejména v 60. – 70. letech minulého století. S tímto obdobím se pojí publikace například těchto autorů: I. Hrbek, V. Jurečka, J. Kovář, J. Marek, K. Petráček. Ze současných zdrojů lze uvést publikaci G. Weberové-Bobulíkové *Islámská ekonomie a bankovníctví* (2001).

ekonomické systémy, například soudobé evropské, zdůrazňují zejména ekonomické a finanční aspekty ekonomických aktivit. Pro pochopení IFS v jeho celistvosti je tedy nutné mít na zřeteli učení islámu o rovnosti, sociální a ekonomické spravedlnosti, pracovní etice, rozdělování bohatství a úloze státu.

*Pojem IFS je relativně novodobou záležitostí* – začal se používat teprve v 80. letech dvacátého století. Tradičně byly veškeré obchodní aktivity, jež odpovídaly principům islámu, spojovány s neexistencí úroku. Pouze s touto charakteristikou však nevystačíme. Odmítání úroku z etických důvodů naráží na jeho pozitivní roli při tvorbě kapitálu a užitečnost v ekonomickém vývoji. Proto křesťanství svůj postoj k úroku s rozvojem průmyslu revidovalo a také pro islám se nekompromisní postoj vůči úroku začal jevit jako problematický.

Chceme-li podat korektní popis IFS, může být používání termínu *bezúročný* bez náležitého vysvětlení zavádějící. Zákaz inkasovat úroky sice lze považovat za meritum IFS, ale zároveň je nutno mít na zřeteli, že chápání zákazu úroku není jednotné. Obecně je odsuzována spíše lichva, hrabivost, zneužívání těžké ekonomické situace bližních apod. Odmítavý postoj k úroku se opírá o další principy islámu, jimiž jsou: rozdělení rizika, práva a povinnosti soukromých osob, vlastnické právo, posvátný charakter kontraktů (dohod). Bez akceptování jisté formy úroku, ať už jako bankovního poplatku, podílu na zisku či výnosu z podnikání, by fungování bank a jiných finančních institucí nebylo možné. Islámský finanční systém nelze redukovat pouze na bankovní aktivity. Jeho součástí je rovněž tvorba kapitálu, kapitálové trhy a všechny formy finančních transakcí (zprostředkování).

Islám odmítá jakoukoliv formu *předem stanoveného a garantovaného profitu*. V důsledku toho jsou teoreticky vyloučeny nejen úroky, ale i dluhopisy. Podnikatelský duch je islámem podporován jen potud, pokud je spojen s dělením rizika, spekulace jsou nepřipustné. Značně inspirující je skutečnost, že ačkoliv se financování ekonomických aktivit z cizích zdrojů formou *úročených* půjček nepřipouští, efektivnost alokace zdrojů neustále roste, aniž by byla ohrožena stabilita IFS. Tato efektivnost je mirno jiné podporována konkurencí mezi těmi, kdož usilují o to, stát se dodavateli finančního kapitálu na jedné straně a mezi managementem realizovaných, resp. zamýšlených projektů na straně druhé. Investiční projekty, které se o finanční zdroje ucházejí, jsou pak velmi důsledně posuzovány z hlediska jejich výnosnosti a očekávané návratnosti.

Islámský finanční systém nabízí pro finanční zprostředkování model *dvojitého jištění* (nebo také dvoukomorový model). Vklady na viděnou jsou jištěny rezervami, kapitálové vklady jsou akceptovány pouze ve formě cenných papírů, resp. kapitálových podílnických listů. To je další zdroj stability IFS, poněvadž uvedený model předpokládá symetrii mezi podmínkami závazků a podmínkami opravňujícími řídit rozdělení zisku, bez zatížení pevným úrokem a bez rizika úvěrování.

## 2. Mechanismus fungování islámského finančnictví

Podívejme se podrobněji na některé **konkrétní principy**, jimiž se IFS řídí. Islámsky finanční systém se opírá především o *sharia*, tj. soubor zákonů a pravidel, jimiž se v islámu řídí ekonomický, sociální, politický a kulturní život. *Sharia* čerpá z Koránu a z příkázání (*sunna*) Proroka Mohameda. Základní pravidla, jimiž se IFS řídí, jsou následující:

- **Zákaz úroků** (*riba*), doslovně „nadměrná peněžní suma“, která bývá interpretována jako celkový nespravedlivý, resp. neoprávněný přírůstek kapitálu, který souvisí s půjčkou nebo prodejem. Veškeré, předem stanovené fixní sazby větší než nula, spojené se splatností základní finanční sumy, bez ohledu na úspěšnost investice, jsou považovány za *riba*, a tudíž zakázané. Již jsme uvedli, že islám se pozitivně staví k ekonomické efektivnosti podnikatelských aktivit, ale úroky odmítá.

Oba případy – efektivní podnikání a úroky – prezentují jistý druh profitu. Proč k nim tedy islám přistupuje tak odlišně? Vysvětlení je následující: první typ výnosu, tj. z úspěšné podnikatelské činnosti, se dostavuje *ex post* a symbolizuje úspěch, resp. schopnosti podnikatele a tvorbu dodatečných hodnot (bohatství), zatímco úroky jsou příjmem *ex ante* a představují dodatečný náklad, kterým je zatížen *jakýkoliv* výsledek ekonomické činnosti, a hrozí riziko, že v případě ztráty nebude vytvořeno žádné bohatství. Požadavek sociální spravedlnosti velí, aby věřitelé i dlužníci rovnoměrně participovali jak na prospěchu, tak na ztrátě, a také, aby se akumulace a přerozdělení bohatství realizovalo spravedlivě a odpovídalo skutečné produktivitě.

- **Rozdělení rizika.** V důsledku toho, že úroky jsou zakázány, pronajímatelé fondů se stávají investory, a nikoliv věřiteli. Tím pádem se dělí s podnikateli o jejich riziko a také výnosy.

- **Peníze, výrobní kapitál.** Peníze se nemohou stát kapitálem, pokud nebudou spojeny s jinými výrobními faktory a neumožní výrobní činnost. Islám uznává současnou hodnotu peněz, ale jen tehdy, plní-li úlohu reálného kapitálu.

- **Zákaz spekulace.** Islámský finanční systém nepodporuje tezauraci peněz a zakazuje transakce, které vedou ke vzniku rizika, hazardu a extrémní nejistoty.

- **Posvátný charakter smluv.**<sup>2</sup> Islám chrání smlouvy a dohody, jimž připisuje posvátný úkol předávat a poskytovat informace, které by měly vést k omezení rizika asymetrických informací a následných ztrát.

---

<sup>2</sup> V tomto případě je zvlášť patrný vliv společensko-etického kodexu islámu. Smlouva, na níž se obě strany dohodly, představuje nejen ekonomický, ale i společenský závazek. Jeho porušení, resp. nedodržení by odporovalo morálnímu imperativům islámu, jimiž jsou společenská solidarita, nevyužívání tísně druhého, nepůsobení újmy bližnímu apod. Pro našince je opravdu těžko představitelné, že by podání ruky bylo *jedinou* zárukou realizace jakékoliv ekonomické transakce.

- **Aktivity, které sharia trestá.** Za investice jsou považovány pouze takové podnikatelské a obchodní aktivity, které nejsou v rozporu se *sharia*. V důsledku toho všechny investice, které by nějak souvisely s produkcí či distribucí alkoholu, drog, vepřového masa, pornografie či hazardními hrami a hernami, jsou zakázány.

Poté, co jsme si uvedli některé „stavební kameny“ IFS, podíváme se na **finanční nástroje a techniky**, které se nejčastěji používají na islámských kapitálových a finančních trzích.

- **Ziskové rozpětí nebo dodatečné náklady (*murabaha*).** Krátkodobé financování vychází z tradičního pojetí smluvního obchodu. Investor se snaží dodat statky a služby v dohodnutém termínu. O podmínkách celé transakce, včetně přírážky za zprostředkování, se smlouvá. Podmínky jsou nakonec potvrzeny podáním ruky. Stejným způsobem je zajištěno dodání zboží (služby) konečnému uživateli. Drtivá většina, přibližně 75 % islámských finančních transakcí, je realizována tímto způsobem.

- **Leasing (*ijara*).** S touto technikou se setkáme asi v 10 % případů. Leasing se i v IFS využívá zejména k pořízení dopravních prostředků, zařízení, strojů a letadel. Existují různé formy leasingu, ale všechny stavějí na akontaci, která snižuje finální nákupní cenu pro odběratele.

- **Podíl na zisku (*mudaraba*).** Jde o obdobu investičních společností: investor (správce) je pověřen kolektivním investováním finančních prostředků. Odpovědnost investora je relativně omezená, nicméně ji doprovází dostatečná zainteresovanost na výsledcích investičních rozhodnutí. Spektrum investičních aktivit je různorodé, s převahou krátkodobých a střednědobých investic do obchodních aktivit. Způsob dělení zisku a rizika je „šitý na míru“ každé investici zvlášť, a navíc zohledňuje výši vkladu vkladatele v dané bance.

- **Podílnictví (*musharaka*)** prezentuje techniku, která má shodné rysy s klasickým *joint venture*. Podnikatel a investor společně zajišťují středně- a dlouhodobé financování fixního a variabilního kapitálu a zabezpečují chod firmy. Rozdělení zisku a rizika se realizuje v předem dohodnutých proporcích.

- **Prodejní kontrakty.** Existují dva typy těchto kontraktů: prodej s následnou platbou (*bay'mu'ajjal*) a prodej s následnou dodávkou zboží (*bay'salam*). Oba typy se používají pro kreditní operace, jako doplněk prodeje v hotovosti. V prvním případě je zboží dodáno ihned, avšak platba proběhne později, ve sjednaném termínu. Platba může být provedena jednorázově, nebo v několika splátkách, nesmí však obsahovat žádné navýšení sjednané sumy. Obdobně probíhají prodeje s pozdější dodávkou zboží, ale s okamžitou úhradou.

- **Bezúročná půjčka (*qard hassan*)** patří k nejstarším nástrojům a je velmi oblíbená mezi klienty. Bezúročnou půjčku poskytují zejména finanční instituce, jejichž výrazným spolumajitelem je stát. Tyto půjčky bývají využívány k financování bytové výstavby, zemědělství, domácích rozvojových programů, a také se o ně mohou ucházet klienti, kteří se ocitli v nouzi.

### 3. Vývojové tendence islámského finančnictví

Islámský finanční systém zahrnuje dvojstupňový bankovní systém. Centrální banky se začaly v islámském světě objevovat v 50. a 60. letech minulého století. Nejstarší centrální banky najdeme v Íránu a Turecku, jak je patrné z tabulky 1. Zejména v 60. letech se začaly rozvíjet bankovní systémy v těchto zemích. Například v Egyptě byla v roce 1963 založena první spořitelna. Dnes tvoří egyptský bankovní sektor 57 subjektů. Obchod s ropou pak odstartoval v 70. letech boom komerčních bank v dalších arabských zemích. Objevily se banky v Saúdské Arábii a v Kuvajtu. V roce 1975 byla založena největší arabská banka – Islámská rozvojová banka. V roce 1977 vznikly v Jordánsku a Egyptě banky pro financování místního rozvoje atd.

Tabulka 1

Centrální banky ve vybraných islámských zemích a rok jejich založení

| Země                       | Centrální banka                                   | Rok založení |
|----------------------------|---------------------------------------------------|--------------|
| Alžír                      | Banque d'Algérie                                  | 1962         |
| Bahrajn                    | Bahrain Monetary Agency                           | 1964         |
| Bangladéš                  | Bangladesh Bank                                   | 1972         |
| Čad                        | Banque Centrale des Etats de l'Afrique Centrale   | 1959         |
| Egypt                      | Central Bank of Egypt                             | 1961         |
| Gabun                      | Banque Centrale des Etats de l'Afrique Centrale   | 1959         |
| Guinea-Bissau              | Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest | 1962         |
| Indonésie                  | Bank Indonesia                                    | 1999         |
| Írán                       | Central Bank of the Islamic Republic of Iran      | 1928         |
| Jemen                      | Central Bank of Yemen                             | 1971         |
| Jordánsko                  | Central Bank of Jordan                            | 1959         |
| Kamerun                    | Banque Centrale des Etats de l'Afrique Centrale   | 1959         |
| Kuvajt                     | Central Bank of Kuwait                            | 1968         |
| Libanon                    | Central Bank of Lebanon                           | 1963         |
| Libye                      | Central Bank of Libya                             | 1956         |
| Malajsie                   | Bank Negara Malaysia                              | 1959         |
| Maroko                     | Bank Al-Maghrib                                   | 1959         |
| Nigérie                    | Central Bank of Nigeria                           | 1958         |
| Omán                       | Central Bank of Oman                              | 1974         |
| Saúdská Arábie             | Saudi Arabian Monetary Agency                     | 1961         |
| Senegal                    | Banque Centrale des Etats de l'Afrique de l'Ouest | 1962         |
| Sjednocené arabské emiráty | Central Bank of the United Arab Emirates          | 1980         |
| Somálsko                   | Central Bank of Somaliland                        | 1994         |
| Sýrie                      | Central Bank of Syria                             | 1953         |
| Tunis                      | Central Bank of Tunisia                           | 1958         |
| Turecko                    | Central Bank of the Republic of Turkey            | 1931         |

Bankovní aktivity představují nejrozvinutější segment IFS. Například v Íránu nebo Pákistánu je bezvýhradná kompatibilita regulace bankovního systému s islámskými zákony požadována přímo ústavou. V Egyptě, Indonézii, Malajsii nebo Súdánu je regulace méně striktní a bankovní aktivity jsou zajišťovány buď *specializovanými islámskými bankami*, nebo *pokladnami*. V prvním případě jde o komerční nebo investiční banky, které důsledně respektují islámská pravidla. Tyto banky relativně úspěšně získávají vklady muslimů, avšak pro efektivní investování jim chybí adekvátní technické zázemí, čehož obratně využívají ve svůj prospěch západní banky. Na islámské subjekty pak zbývá náhradní, zprostředkovatelská, a tudíž méně výnosná činnost. Druhý případ se týká pokladen, jež jsou otevřeny v ostatních, tj. nespecializovaných bankách podle požadavků klientů, kteří si přejí provádět finanční operace podle islámských pravidel. Většinou najdeme tyto pokladny v západních bankách majících své sídlo v islámských zemích, příp. jde, jako v případě americké Citigroup nebo německé Deutsche Bank, o pobočky islámského typu.

Islámské banky si jsou vědomy svého handicapu a snaží se ho překonat tím, že se *otevírají světu a usilují o mezinárodní integraci*. Na druhé straně i západní banky si dobře uvědomují potenciál islámských trhů a svou převahu, a často vyjednávají přímo s investory, aniž by se obracely na islámské banky či pokladny jako zprostředkovatele.

Kromě technických problémů se IFS potýká s nedostatečnými prostředky na zvyšování likvidity, což je nepříznivý signál pro potenciální investory. Situace se obrátila k lepšímu poté, co bylo přistoupeno k emitování cenných papírů a zakládání fondů, například v Kuvajtu, Bahrajnu, Saúdské Arábii. Řada fondů vznikla v letech 1994 až 1996. Nejvíce jich bylo založeno právě v roce 1996, a to 8 fondů. Šlo o iniciativy finančních skupin Faisal Finance SA (Švýcarsko), PFM Group a Robert Fleming & Co (Velká Británie), Faysal Islamic Bank of Bahrain (Bahrajn) a Islamic Development Bank (Saúdská Arábie). Objevily se podílnické fondy, leasingové společnosti, fondy kolektivního investování apod.

Všechny uvedené subjekty mají společné to, že aplikují jednotný způsob „filtrace“ cenných papírů. To jim umožňuje vyčlenit typy akcií podle žádaných kritérií pro každou společnost, do níž fondy investují. Prvořadé kritérium se týká kompatibility firem s islámským právem, což umožní vyloučit z dalších úvah společnosti, které podnikají v nedovolených oblastech (viz principy IFS, bod 6), případně se příliš orientují na financování prostřednictvím půjček. Kritérium zadluženosti připouští maximálně 10 % potřebného kapitálu, který může být získán formou půjčky. Fondy zaměřené na leasing „shromažďují“ leasingové smlouvy na automobily, zařízení a letadla a emitují obchodovatelné certifikáty jištěné těmito leasingovými smlouvami.



Slibné perspektivy těchto islámských fondů jsou spojovány s privatizačními procesy v zemích, jako je Egypt<sup>3</sup> a Jordánsko, a také v islámských zemích, kde dochází k intenzivnímu ekonomickému růstu, jako například v Indonésii a Malajsii.

#### 4. Problémy k řešení a budoucnost islámského finančnictví

Je zřejmé, že islámské kapitálové trhy, stejně jako bankovní sektor, zdaleka nevyužívají svůj potenciál. Aplikace řady finančních operací (jinde běžných) je podmíněna fungováním IFS jako celku. Existuje několik slabých míst, bez jejichž vyřešení lze těžko formulovat dlouhodobou strategii rozvoje IFS. Podíváme se blíže na tyto problémy.

- **Jednotný funkční rámec.** V zájmu posílení integrace islámských a mezinárodních finančních trhů je žádoucí vytvoření „neutrální“ regulační a dozorcí instituce, která by byla pověřena řešením specifických otázek islámských institucí. Jde o zavedení jednotného regulačního a právního rámce, který by byl vhodný a přijatelný pro IFS. Vzhledem k tomu, že neexistuje jednotná, resp. centrální náboženská autorita, uznávána všemi a všude (v islámském světě), má každá banka vlastní radu pro náboženské otázky (*sharia*), s níž musí konzultovat vytvoření a uvedení do provozu nových finančních nástrojů. Islámské principy připouštějí různý výklad pravidel, proto jeden a tentýž finanční nástroj může jedna bankovní rada pro náboženské otázky odmítnout, ale jiná akceptovat, takže plošná aplikace těchto finančních nástrojů je nemožná. Překážkou je i to, že současná bankovní pravidla v islámských zemích byla do značné míry převzata ze Západu. Z druhé strany striktní respektování principů islámu způsobuje řadu praktických potíží, pokud se islámské finanční instituce angažují v jiných zemích.

- **Mezibankovní a sekundární trh.** Je nutné rozvíjet mezibankovní trh, jehož funkčnost je ohrožena absencí životaschopných finančních nástrojů. Zdrojem problémů je i sekundární trh islámských finančních produktů, který je extrémně úzký, nelikvidní, nedostatečně diverzifikovaný, a navíc je jeho dynamika blokována zbytečnými bariérami vstupu. Je tedy nezbytné zjednodušit přístup na tyto trhy, zejména pro institucionální investory, a zajistit těmto trhům transparentní likviditu. V zemích, jako jsou Egypt, Jordánsko nebo Pákistán, sice fungují kapitálové burzy, nejsou však plně kompatibilní s islámskými principy (v důsledku liberálnějšího přístupu) a nemohou tedy sloužit jako vzor pro eventuální burzy například v Íránu nebo Súdánu.

<sup>3</sup> V roce 1991 bylo v Egyptě vytvořeno legislativní zázemí pro restrukturalizaci a privatizaci veřejného sektoru, avšak bez náležité odezvy. Teprve v letech 1995 – 1996 došlo k privatizaci 13 větších společností prostřednictvím Káhirske burzy. Privatizační proces se „rozproudil“ v roce 1997 a v současnosti se soukromý sektor podílí na tvorbě egyptského HDP 70 %.



• **Finanční inovace** postupují pomalu a zdlouhavě. Islámský finanční trh nabízí již řadu let tytéž, tradiční, převážně krátkodobé a střednědobé operace. Je třeba mobilizovat zdroje pro zvýšení likvidity, prodejnosti a přitažlivosti finančních produktů, jejichž nedostatek limituje současné finanční operace. Přitom klienti by se potřebovali zabezpečit proti nestabilitě měnových kurzů, výkyvům cen surovin, nebo získat finanční prostředky na restrukturalizaci ekonomiky – ideální příležitost, jak povzbudit podnikatelského ducha společnosti. Kromě toho neexistuje životaschopná alternativa financování veřejného dluhu. Současný IFS nenabízí nástroje, jimiž by bylo možno uspokojit tyto a další požadavky veřejnosti.

• **Účetní normy a technika.** Toto je další sféra, kde by se mohla uplatnit již zmíněná „neutrální“ regulační a dozorčí instituce. Problém spočívá v nárocích na účetní normy a techniku. Západní účetnictví nemůže být aplikováno vzhledem k odlišnostem, které se dotýkají podstaty a využití finančních nástrojů. Přesně vymezené techniky a normy, šité na míru islámského finančního systému, jsou nutné pro zvýšení důvěry investorů a zajištění dohledu. Zároveň je nutná jistá kompatibilita účetnictví, aby se mohla realizovat integrace islámských a mezinárodních kapitálových trhů.

• **Lidské zdroje.** Islámský finanční systém se potýká s nedostatkem zaměstnanců, jež by byli schopni analyzovat a řídit portfolio, riziko, aktiva a pasiva bank a vytvářet nové finanční produkty, které by respektovaly islámské principy. Bohužel jen velmi málo islámských finančních institucí disponuje prostředky, které by mohly obětovat na zajištění vzdělávání svých zaměstnanců a na zavádění nových produktů. Je tedy naléhavým úkolem zajistit finanční a lidské zdroje pro řešení těchto nedostatků.

## Závěr

Potenciál islámského finančního systému je obrovský, budou-li aplikovány finanční nástroje přijatelné pro islám, nástroje, které dokážou zmobilizovat dosud nevyužité, resp. zahálející úspory obyvatelstva, a zároveň umožní získat finanční prostředky v souladu s jeho profesionálními potřebami, sociálním postavením a náboženským přesvědčením.

Náboženská homogenita islámského prostředí by mohla zabezpečit existenci centralizovaného finančního trhu impozantní konkurenční síly, pokud by se islámské finance osamostatnily, řekněme v podobě islámského dináru, jehož základ by tvořilo několik desítek islámských národních měn. Ale to už jsou příliš odvážné a vzdálené vize. Nebo snad nikoliv?

## Literatura

- [1] IQBAD, Z.: Les systèmes financiers islamiques. Problèmes économiques, 1998, č. 2.553, s. 19 – 22.
- [2] JUREČKA, V.: K vývoji ekonomického myšlení. K některým problémům islámské ekonomické teorie a politiky. Politická ekonomie, 30, 1982, č. 8, s. 875 – 883.
- [3] KHAN, A.: Développement financier et croissance économique: un débat ancien. Monnaie et finance, 2000, č. 2.666, s. 20 – 24.
- [4] Islamic Banking And Finance. 27. 10, 2000.
- [5] <http://www.dc3.co.uk/islamicbankingnews.htm>
- [6] <http://www.ladocfrancaise.gouv.fr>
- [7] [http://www.alahli.com/islamic\\_banking](http://www.alahli.com/islamic_banking)